

Megjelenik minden csütörtökön sokféle képpel ellátva. **Előfizetési ár:** Egész évre 6 ft; félévre 3 ft; negyedévre 1.50 kr. Elfizetheti minden postahivatal és könyvtárnál.

Hirdetések díja: 4 hasábos petit sor 9 új kr **Szörkesztői szállás:** mérszáros utca 2. szám, 2. dík emelet. **Kiadó hivatal:** barátok tere 7. szám.

Greguss Ágost.

Az intrikus szerepeket játszó színészek és a kritikusok egyaránt oly téren mozognak, hol nehezebb megérdemelt tetszést aratni, mint bármily más téren. Sok bajt okoznak a színpadon és irodalomban, s mint bekebebtők, a szelid kedélyek előtt nem tudnak rokonszenvesek lenni. Greguss szintén e bekebebtők sorába tartozott s a régibb »Pesti Napló«-ban megjelent bírálati, esztetikai cikkei elég sok ellentmondást és polemikát zúdítottak ellene. Végre azonban ő is bünhődött, s az akadémia által száz arannyal jutalmazott »Levél« című vigjáték előadása után a közönséges halandók közé jutott, bebizonyulván, hogy az éles tollú kritikusnak is vannak gyöngye és sebezhető oldalai.

Azóta Gregussra még azok is barátságos szemekkel néznek kikre a kritikus nem egyszer haragos tekinteteket lövelt.

Greguss a legtevékenyebb és legáradhatlanabb munkások egyike. Mint író, esztéta is épp oly széles körű tevékenységet fejtett ki, mint szerkesztő és a Kisfaludy-Társaság titkára az irodalom adminisztratív részében, hol erélye és tapintatossága által tűnik ki. Utóbbi időben mint az egyetem esztetikai tanára, már az ifjabb nemzedék kiképzésében is teljes odaadással és nagy szeretettel fáradoz. Általában azok közé tartozik, kiknek oly tevékeny lelkületük van, hogy azt folytonos foglalkozás által kell kielégíteni. A munkásság férfja, ki ha irodalmi működése után pihenni ohajt, más téren foglalkozik.

Igy szerkesztő hosszabb ideig az országgyűlés »Napló«-ját, ama vas-köteteket, melyekben az ülések folyása és az elmondott beszédek foglaltatnak. Nagy és jelentékeny részt vesz az »Athenaeum« irodalmi és nyomdai részvénytársulat ügyeiben, s e mellett száz meg száz felé folytat levelezést a Kisfaludy-Társaság részéről. Az 1867-diki országgyűlésen mint törvényhozó is megjelent Békésmegye orosházi kerületé választójának bizalma folytán. A lefolyt országgyűlésen s a jelenlegi választásoknál azonban Orosháza nem vonta őt el továbbra is ama nagy munkakörből, mely-

ben sokoldalú képessége által oly nevezetes részt végez.

Greguss mint esztetikai író érdemli meg első helyen a figyelmet, s mint ilyen sokat tett irodalmunkban a jó ízlés fejlesztésére, a nézetek tisztítására s a helyes irány kijelölésére. Értékezői, szépirodalmi tanulmányai, bírálati nagy számmal jelentek meg a hírlapokban és folyóiratokban. A gondolkozó fő, a tanulmányok alaposága, a tiszta nézetek s a helyes szempontok teszik kiválókká

démiában és Kisfaludy-Társaságban elmondott beszédei és széptani értekezései lesznek. A második kötet színbírálatokat és vegyes cikkeket tartalmaz. Ötven ivre terjedő közlemény leendő ez Greguss eddigi irodalmi működéséből, de mégis csak egyik részét képezendi annak.

Greguss voltaképeni működése 1852-ben kezdődött, midőn a Török János által szerkesztett »Pesti Napló« munkatársa lett. Ebben jelentek meg tőle: »Írói areképek«, melyekben legjelesb

íróinkat ismertette, azok emlékéit elevenítette föl, s melyekben sok buzdító volt az akkori nemzedékre. Hírlapírói munkásságát később a Bécsben megindult »MagyarSajtó«, majd a Pompéry által (1861.) szerkesztett »Magyarország«, később az »Ország« (melynek szerkesztője volt, s mint ilyen, a Pálffy-kormány egyhavi fogságra is elítélte), majd Pákh Alb. »Magyar Sajtó«-ja vette igénybe. Irt e lapokba politikai cikkeket is. Időközben Hunfalvy Jánossal együtt szerkesztő a »Csallád könyve« című folyóiratot, mely egyike volt a legértelmesebb lapoknak. Szépirodalmi és esztetikai műveinek egy részét föltaláljuk a Pákh által szerkesztett »Szépirodalmi Lapok«-ban, Arany J. »Figyelő«-jében és »Koszorú«-jában, leginkább pedig a »Budapesti Szemle«-ben. Tett kísérletet a színműírással is, de itt nem aratott oly sikert, mint egyéb irodalmi működésével. Jelesb műveket is többet fordított; ezek közt Shakespeare »Szeget szeggel« vigjátékát, »Külföldi népdalok«-at, melyek a Kisfaludy-Társaság kiadásában jelentek meg, valamint »Antónia« című regényt Sand Georgestől.

Greguss Ágost.

ezeket. Ezenkívül írt több böseelmi tárgyú értekezést is. A Kisfaludy-Társaság folyó évi nagygyűlése őt bízta meg, hogy a szépirodalomról egy terjedelmes könyvet írjon. A mily szüksége van erre irodalmunknak, épp oly mélyen örvendhetünk, hogy Greguss fogja kielégíteni e szakségletet.

Néhány nap múlva Ráth Mór kiadásában a lapokban elszórvá megjelent »Tanulmányai«-ból fog az első kötet megjelenni, melyben az aka-

Igen csettéljes az a munkásság, melyet az akadémia és Kisfaludy-Társaság körében fejt ki, hol nagybecsű értekezéseket olvasott föl, s az akadémia legutóbbi nagygyűlésén is terjedt ismeretekre mutató fölvilágosítást tartott az ó-kori mesterségekről. Bölesészeti értekezéseiből megemlítjük a következőket: »A Pantheismusról és személyes isten«, »A materialismus«-ról, stb., melyeket az akadémiaiban mondott. Mult télen a nögyelet által rendezett estélyeken szintén a materialismusról

értekezett, mely nem maradt minden polemia nélkül, minthogy Greguss nem osztja mindenben a modern böleselet nézeteit, kivált a materialismust illetőleg.

A Kisfaludy-Társaság által a ballada elmélete megfajtására kitérített jutalmat is Greguss nyerte el igen jeles értekezéssel, mely »A balladáról« cím alatt jelent meg. Ugyancsak ő szerkeszti a Kisfaludy-Társaság »Évkönyveit« s ő rendezti sajtó alá annak minden kiadványát.

Husz éve, mióta Pesten lakik, s azóta folyton nagyobbodó munkásságát látjuk, mindig egészséges szellemi erővel, s ez az élet legmunkásabb korszakában levő Gregussnál annál kecsesetebb irodalmunkra nézve.

Született 1825. ápril 27-én Eperjesen, hol atyja Greguss Mihály köztisztviselőben álló tanár volt. Atyja vezetése alatt kezdte meg tanulmányait, melyeket később Pozsonyban, Rozsnyón, majd ismét Eperjesen folytatott. Ez utóbbi helyen, a jogakadémiában alakult »magyar társaság«-ban, adta felét először irodalmi hajlamainak és tehetségének.

Az orvosi pályára akart lépni, s e végből egy évet Bécsben töltött; de eredeti hajlamaival inkább összerohant volna ismervén föl a tanári pályát, a németországi egyetemeket látogatta meg.

Tanulmányai bevégezése után mint tanár először Szarvason találjuk, hol a költő Vajda Péter helyét foglalta el a gymnasiumban, mint a bölesezet tanára. Ekkor alig volt még 21 éves, s azóta tart e példás munkásságu férfiu közhasznú tevékenysége. E tanszéken 1848-ig tanítványai nagy szeretete mellett oktatott. Ekkor magukkal ragadták a mozgalmak hullámai, s az ifjú lelkesülten vett részt a szabadságharcban. 1849 végén bujdosott, majd egy alföldi pusztán nevelődött; de onnan csakhamar Gyulára és Szarvasra ment, s ott megvonulva várta, hogy mi fog vele történni. Szarvason elfogták s Nagy-Váradra vitték, hol a várban tíz hóig tartották fogságban. Innen kiszabadulva jött Pestre, a »Napló«-hoz.

Már ekkor az irodalmi körökben ismert neve volt. Még szarvasi tanár korában irt »Szépszépet« című aesthetikai kézi könyvet és egy magyar »Verstant«, s a lapokban is több dolgozata jelent meg.

A tud. akadémia 1850-ben választotta levelező, 1863-ban pedig rendes tagjának. A Kisfaludy-Társaságnak pedig titkára és helyettes igazgatója. A képzőművészeti társulat igazgató választmányában is működik, s tagja az országos képzőművészeti tanácsnak.

A tücsök a tűzhelyen.

Elbeszélés Boz-Diekenstől.

Első csepelés.

(Folytatás.)

Igazán öröm volt nézni Dotot, oly gyermekded alak, s karjain a kis csecsemővel. Valóságos bábu egy pólyamucival. Félig kacér, félig mélyen érző és sokat mondó tekintetével a tűz fényébe mélyült, és finom kis fejecskéjét föloldalt hajtá, oly sajtószerű szendességgel, természetes negéddel, mint az anyamadar fészkeknek párnái között, és oda simul a fuvaros izmos és erőteljes alakjához.

Oly öröm volt nézni, a mint gyöngéd esztelen-séggel, erejének tudatában istápolni igyekezett kedvese gyöngeségét, s virágzó fiatalsága számára erőteljes férfikorát támaszul ajánlotta föl. És ismét oly öröm volt nézni, a mint Tilly Tolpats, a háttérben a gyermekekre várakozva — habár csak imént vetette még le a gyermekeipöket — egy szakember tekintetével, előre hajlott fejjel, szem- és szájtátva nézte az előtte álló csoportot, és a látvány bűbáját úde levegőként szívta magába. És nem kevésbé öröm volt azt is elnézni, a mint a mi fuvarosunk, Dot által figyelmessé téve, meg akarta fogni a kis gyermeket, de hirtelenül visszszakapta kezét, mintha attól félt volna, hogy kezei

között összetörik a kicsi. Azután lehajolt hozzá és biztos távolságból a zavart büszkeség egy nemével nézgető; körülbelül olyanformán, mint egy jámbor bulldog nézne, ha egy szép reggel azt venné észre, hogy egy kis kanári madárnak az apja.

— Nos, nem kedves-e John? Nem felséges, pompás-e még álmában is?

— De pompás, igazán pompás! — viszonzá John. — Csakugyan. Úgy-e, többnyire alzik?

— De John! Az isten őriz!

— Azt hittem, — mond John gondolkozva, — mert szeméi többnyire csukva vannak. Hollá!

— Az égre, John! Hogy megijeszted az embert!

— Ezt nem szeretem. No nézd, hogy vannak a szemei: ezt nem szeretem! — mond a megijedt fuvaros. — Nézd csak, mind a kettővel egyszerre pislog. No lám, mit csinál kis szájaeskájával. Úgy mozgatja mint az arany vagy ezüst halak.

— Nem érdemled meg, hogy apja vagy, igazán nem érdemled meg! — mondá Dot, egy tapasztalt matrona méltóságával. — De hogy is tudhatnád te, miesoda apró bajok érhetik az ilyen kis gyermeket? Hisz azt sem tudod, hány neve van? ... Nos, úgy-e, hogy nem tudod?

És ezzel balkarjára vette a kicsikét, megpaeszkolta szíverősítőül a pólyáját és nevetve egyet rántott férje felé.

— Igazad van, — viszonzá John, köpenyét levetve, — teljesen igazad van, Dot. Nem sokat értek az ilyen dolgokhoz. Csak annyit tudod, hogy ma este gonoszul összetűzött velem a csúf szél. Mindig északkeletről fútt, és egész hazáig éppen a kocsim öblébe.

— Szegény öregem! Majd megfedekeztem erről! — mond a kis menyecske, gondosan ide s tova sűrűve. — No, Tilly, fogd a kicsikét, hadd vegyem hasznát kezemnek. Mennyből szent atyám, hogyan tudnám esőkolni kis szájaeskáját! Takarodj, kusti »Boxer!« Horrd el magad! Előbb elkészitem a théát, azután majd segíték a kipakolásnál. Olyan hamar megleszek, mint a parancsolat. »Ciróka, maróka, mit főzél?« Nos, hogyan van tovább, John? Hiszen gyermekkorodban neked is kellett tudnod. »Ciróka, maróka, mit főzél?« Nos?

— Teremtűcsese, nem tudom! — viszonzá John.

— Lehet, hogy egyszer-mászor már félig-meddig konyítottam hozzá. De azt nem memém állítani, hogy valaha is tudtam.

— Hahaha! — nevetett Dot. Lehetetlen szében, csengőbben nevetni. — Beh poimpás ember is vagy te, édes Jankóm!

A nélkül, hogy erre egy szóval is válaszolt volna, John kiment, lámpával a kezében, hogy utána nézzen, mit csinál künn legénye. A lámpafénye ekközben tűziringóként táncolt egyik ablaktól a másikra, és miután meggyőződött, hogy a ló el van látva, visszaindult.

A ló különben kövérebb volt, mint hinnétek, még ha külterjedelmét elmondanám is. Azonban oly vén volt már szegény, hogy születésnapja az őskor homályában vész el. A »Boxer« kutya, hivatásának teljes fontosságát átérzve, s hogy ő az egész családnak figyelemmel tartozik és a figyelmében pártatlanul kívánja részesíteni a család minden tagját, eszeveszett sokoldalúsággal futkosott föl s alá. Majd a ló körül úgrándozott, örömmel egyet-egyet kaftantva, majd mintha egész dühvel akarná legázolni urnőjét, feléje rohant és bolondos mozdulattal egyszerre megállott, majd a kandalló előtti zsámolony ülő Tillyt ijesztette meg, bozontos képét arcához törülvén; majd a kis pólyás gyermeket akarta mulattni; majd a tűzhely körül tipegett-topogott félkörben, azután ismét lefeküdt, mintha az egész éjet ott szándékozna tölteni. Majd újra felkelt és gondolatokba mélyedve, levágott csutak farkát kivitte a sötétbe, mintha egyszerre egy megígért légyottja jutott volna eszébe, és nehogy elmulasztassa, gyors ügetve száguldott tova.

— Így ni, most már a thekanál készen áll! — mondá Dot, olyan nagy buzgalommal sűrűveforogva, mint egy gyermek. — És itt van a sonka-csánk és a vaj, itt a kenyér, egy szóval minden. Itt pedig a szennyeláda, John, a szennyes csomag számára. Hol vagy, John? Tilly, vigyázz a gyermekre, nehogy a tűzbe essék.

Meg kell ugyanis jegyeznünk, hogy Tilly Tolpats, dacára, hogy e gyanu ellen mindenképen tiltakozott, azon ritka és meglepő talentummal bírt, hogy a gyermeket minduntalan valami veszedelmebe vitte, s életét esodálatraméltó megfontolatlansággal kockáztatta. Termete sovány és lapos volt, úgy hogy ösztövére vállán alig maradt meg a ruha. Mintha mindig lekiváncszott volna róla. Öltözte főleg az által tűnt ki, hogy minden lehető alkalommal egy sajtószerű színű flanel ruha jött napfényre, mely háta közepén elárulta mindig az alatta levő kopott zöld vállfüzőt. Miután folytonosan báméskodott és mindent megbámult, ezenfölül urnője és a csecsemő hájának szemléltetésébe volt rendszeres elmerülve, Tilly Tolpatsról el lehetett mondani, hogy mindenütt volt az esze, csak ott nem, a hol kellett volna. Nagyon természetes tehát, hogy a csecsemő fejecskéje, a mélyzés és báméskodás következtében, hol az ajtóküszöb élébe, hol az asztal sarkába, hol a lépesőkarfába, hol az ágy szögébe, hol pedig más ellenálló testekbe ütődött, és pedig azon egyszerű oknál fogva, hogy nem tudott hova lenni a fölötti bámulatában, hogy ő neki olyan pompás, irigylésre méltó helye van.

Tilly Tolpats apja és anyja a fáma szerint ismeretlen mennyiség voltak. Senki sem tudta, hol és és merre, vagy egyáltalában léteznek-e ők? Tilly talált gyereket, és az árvaházban nőtt fel.

Ha láttátok volna a kis Peerybingle asszonyt, a mint férjével visszajött és hogy igyekezett a szennyes ruhakosarat beszegíteni, hogy erőlködött, buzgólkodott, tette magát, pedig hát az egészet férje vitte, éppen oly jól mulatottak volna rajta, mint ő. Sőt úgy látszott, a tücsöknek is megtetszett e látvány, legújában ismét egész erővel rágyujtott.

— Ej no, — jegyez meg John szokott nehézkes modorában, — úgy veszem észre, ma este jobb kedvű, mint máskor.

— És bizonyos szerencsét hoz nekünk John. Mindig szerencsét hozott. Egy tücsök a tűzhelyben legnagyobb áldás a világon.

John szemébe nézett, és mintha azon gondolat kerülgette volna, hogy felesége az ő kis tücsökje. És Peerybingle asszony is osztani látszott e véleményyt.

De John nem szólott semmit. Nagynehezen elkerülte e számára veszedelmes sziklát.

— Kedves, vidám hangját, John, legelőször azon éjjel hallottam, midőn hazavittél, midőn bevezetted mint a ház urnőjét édes új otthonomba. Már csaknem egy éve. Emlékszel-e, John? Oh! hogy is ne emlékeznél. Tudtam én azt jól. Hanem azért kérdeztem, mert kérdezni is jól esett. Friss csepelés oly barátságos »isten hozott«-ként hangzott elém! Ily boldogságot igazóleg, oly vigaszt hirdetőleg hangzott. Azt látszott mondani, hogy te jó léssz hozzám és szeretni fogsz őszintén, igazán, és nem fogod kívánni, — pedig volt idő, midőn féltem ettől, John, — hogy bohókás kis feleséged vállán valami nagyon okos és böles fej foglaljon helyet.

És John megveregette boldog arcaal felesége vállait, azután megsimogatta fejét, mintha azt akarta volna mondani, hogy nem, éppen nem kívánczik a böles fej után, és nagyon meg van elégedve az ő kis oldalbordájával úgy, a mint a házhoz kapta. De nem is tehetett ennél okosabbat John, mert Peerybingle asszony igen csinos volt.

— A látszat nem esalt nálad, John, mert te kétségkívül a legjobb, legelőndőbb és leggyöngédőbb férj vagy, a ki csak lehet a világon. Boldog

otthont teremtlé itt számomra, John, és a kis tücsköt azért kedvelem.

— Oh! én is, — viszonzá a fuvaros, — én is, Dot.

— Szeretem, mert oly gyakran hallottam már énekét, s mert igénytelen cipelése mellett annyira édes álom, gondolat kelt ki lelkemből. Gyakran, ha a félhomályban kissé elhagyatva és nehéz szívvel magamban üldögéltem, tudod, John, mielőtt a kicsike beállított volt, hogy beszédbe eredjen velem és életet öntsön a házba, ha elgondoltam, mily magadra maradnál, ha meghalnék, mily szomorú lenne, ha nem találtuk volna meg egymást; és ekkor elkezdett a picike cipelni. »cip, cip« hangzott a tűzhelyen, mintegy emlékeztetve egy más eljövendő édes, drága hangra, melynek pusztá gondolatára szétszórt lelkemről a bánat, mint az álom, mint a köd. És ha úgy néha-néha fölki kezdtem attól, — és csakugyan féltem akkor ettől, John, hisz tudod, oly fiatal voltam még, — hogy nem fogunk majd összeilleni, én még csaknem gyermek, és te már nagy, szakállas férfi. Ah! És hogy bármint fogsz is igyekezni, nem léssz képes majd ugy szeretni, a mint ohajtanád és a mint az istentől kérted, és ekkor ismét fölhangzott »cip, cip, cip« és e cipelés elűzte homlokomról a borút, és hitet s reményt öntött belém. Mindez fölmerült ma este lelkem előtt, midőn rád várakoztam; édes, és azért szeretem a mi kis tücskünket oly végtelenül és igazán.

— És én éppen úgy, mint te! — ismétlé John. — De Dot! Én, és téged nem szeretni. Hogy is tudsz így beszélni? Rég megtanultam azt, mielőtt ide hoztalak volna, és úrnőjévé lettél a kicsike tücsöknek!

És Dot egy pillanatra férje kezeibe tette kezét és érzelmetlen arecal fölnezt rá, mintha még mondani akart volna valamit. De ez csak egy pillanattal tartott, azután oda térdelt a kosár elé és vidáman eszegeve, szétválogatta a ruhadarabokat.

Végül a csomagokat vette elő.

— Ma nem sok van, John, de imént néhány mállakóteget is láttam a kocsí fenekén, s ha több munkával jár is, nem tesz semmit, legalább többet hoz a konyhára. És valószínűleg, útközben is lerakált egyet-mást?

— Úgy van! — mond John. — Nagy részt.

— De nini, mi van ebben a gömbölyűt skatulyában? Szent isten, John, ez lakodalmi torta.

— No lám, az asszony minden az ördögöt kitálál! — mond John esodalkozva. — Lelkemre, egy férfi soha rá nem jött volna. Az már szent igaz, pakoljon valaki egy lakodalmi tortát bár thealadába, balzsamos hordóba vagy akármibe, egy nő az első pillanatra kiérzi, hol van. Persze, hogy torta. A cukrásztól kellett hoznom.

— És milyen nehéz. Van egy mázsa! — kiáltott föl Dot, miattal úgy tett, mintha tudja isten, milyen nehéz lenne fölemelni. — És kié ez, John? Kinek hoztad?

— Nézd meg tulsó felén a címet! — viszonzá.

— Micsoda, John? Oh! édes istenem!

— Úgy van, ki gondolta volna ezt? — felelé John.

— Csak nem akarod azt elhítni velem, — folytató Dot a földön ülve és fejt rázva, — hogy ez Gruff és Jackleton, a játékkereskedő számára?

John igenlőleg intett.

Peerybingle asszony megcsóválta fejét vagy ötvenszer. Nem tetszett neki az egész. Némán és részvételteljes tekintettel nézett maga elé; e mellett főbbiggyeszté ajkszéleit, a mint lehetett; a mit mondhat, nagyon nehezen ment neki, és azután férjére mereszté szemét.

Tilly Tolpats ezalatt — mesteri ügyességgel bírván, félbeszakadt beszédök egyes mondatait a legesodálatosabb zagyvalékba ereszteti föl, és a kis cseszemő mulattatására minden képzeltető szót diminutívumba teszi — Tilly Tolpats ezalatt a következő kérdéseket intézte a kicsikéhez:

— Gruffka és Jackletonka, a játékkereskedőcske számára? A cukrászkánál lakodalmi tortácska? és a mamácska a skatulyácskát mindjárt megismerte, a mint papácska a skatulyácskát hazahozta! — és ily modorban folytatta tovább szakadatlanul.

— És ez csakugyan megtörténne? — kérde Dot. — Oh istenem! ő és én együtt jártunk iskolába, John.

John valószínűleg visszaemlékezett, vagy legalább közel volt ahhoz, hogy visszaemlékezzék, mikép nézhetett ki iskolás korában az ő kicsikéje. Benső örömmel legeltette rajta szemét, de nem felelt.

— És ő olyan öreg! Schogy sem illik melléje. Ej, hány esztendővel lehet idősebb Groff és Tackleton náladnál, John?

— Hány észsze theával igyam meg ma este többet egy ültőmben, mint a mennyivel — négy évet számítva egybe — idősebb nálam Groff és Tackleton? — viszonzá John jókedvűen, miattal egy székét húzotta a kerek asztal mellé és hozzálátott a sonkázáshoz. A mi az evést illeti, enni nem sokat eszem, de azt a keveset, a mit eszem, jóízűen eszem, Dot.

De ma e szokásos mondása, melyet minden este ismételni szokott, s mely egyike ártatlan képzelődéseinek, mert olyan étvágya volt mindig, mint egy farkasnak, mondom, ma e szokásos mondása nem esalt mosolyt kis felesége ajkaira.

Ez ott állott a csomagok között, félretolta lassan a lakodalmi torta-skatulyát lábával, és habár a földre nézett, egy pillantásra sem méltatta azon kis cipőket, melyekre különben oly nagy figyelmet szokott fordítani. Gondolataiba mélyen elmerülve állt ott, a nélkül, hogy a theára vagy férjére gondolt volna, ki már szólt is hozzá, s a késsel is megkopogtatta az asztalt, hogy fölbroszszze elmélyedéscből. Mig végre fölkel John, és karon esipte. Ekkor egy szempillantásra ránczolt, odasiett a theához, nevetve figyelmetlenségén. De nem úgy nevetett, mint előbb. Egészen máskép, máskép hangzott az.

Sőt a tücsök is elnémult. A szoba nem tetszett már oly lakályosnak, otthonosnak, mint imént. Az ám!

— Minden málla itt van, John? — kérde hosszú szünet után, mi alatt férje kedvenc mondását igyekezett praktikusán illusztrálni; evett is, és izlett is neki, a mit evett, habár többet evett, mint elismerni jóiak látta. Tehát minden málla itt van, John?

— Minden málla. De nem, nem! — és kést-vilát félretéve, mélyen föllelézett. — Már úgy se! az öreg úrról egészen megfledkeztem.

— Öreg úrról?

— Nos, igen! — viszonzá John. — Útközben elaludt a szobában, s midőn legutolszor megnéztem, még aludt. Pedig mindig eszemben volt, kétszer is gondoltam rá, mióta honn vagyok, de mindig kiment a fejemből. Holla! Holla! Tessék fölkelni. Itthon vagyunk.

Ez utolsó szokat már a kocsí ajtaja előtt mondotta a fuvaros, a hol gyertyával kezében megállott.

Tilly Tolpats, ki bizonyos titokteljes sejtelmeket táplált az ismeretlen öreg úr iránt, és megzavarodott phantasiájában bizonyos vallási fogalmakkal hozta összeköttetésbe, ez által annyira magán kívül lett, hogy a tűz melletti számolýról hirtelen fölugrott, hogy úrnője köténye mögé rejtőzzék. Ez ijedség következtében azonban, az ajtó előtt elrohanna, összeitközött a belépő idegen öreg úrral, kinek ellenében ösztönszerűleg védelmi állásba helyezte magát, s az egyetlen rendelkezésre álló fegyverrel nekironított. Szerencsétlenségére azonban egy egyetlen fegyver a pólyásgyerekek volt, minek folytán roppant lárra és zúrzavar keletkezett, melyet Boxer finom orra még növelni segített.

E jámbor házi eb ugyanis vigyázóbb termé-

zetű levén, mint gazdája, mig az öreg úr aludt, azt gondosan őrizte, nehogy a kocsí hátuljában levő kisebb csomagok valamelyikével útnak eredjen; sőt még most is mindig a sarkában maradt, kamáslis cipőjének fényes gombjait bámulva.

— Mondhatom, a sirnek hatalmas alvása van! — mondá a fuvaros, midőn a csönd és béke újra helyreállott. Az öreg úr fődetlen föl és mozdulatlanul állott a szoba közepén. — Csaknem kedvem volna megkérdezní, hol hagyta a többi hatot, a kikkel együtt utazott. De miután ez éle akarna lenni, hát nekem algha sikerülne. De közel jártam hozzá! — mondá halkán és mosolyogva.

Az idegen, egy hosszú fehérhajú férfiú, művelt, s egy aggnál sajtáságosan bátor és erdyes vonásokkal, sötét, ragyogó és átható szemekkel, mosolyogva nézett körül, és magát tiszteletteljesen meghajtva, üdvözlé a fuvaros hitvesét. Egészen barna ruhája igen csinos volt, de különös s a divatból már rég kiment szabással bírt. Kezében vastag barna fitykós, olyan sétatob-féle volt. Ezt leüté egyszer a padlóra, s akkor szöcsesett az egész és székké formálódott, melyre aztán az öreg úr egész lelki nyugalommal leereszkedett.

— Éppen így találtam őt az országúton is ülve! — mondá a fuvaros nejének. — Valóságos útmutató tábla. És körülbelül éppen oly süket is.

— A szabadban ülve, John?

— A szabadban, — viszonzá a fuvaros, — éppen midőn már alkonyodni készült. »Itt a kocsibér,« mondá, és másfél shillinget a kezembe nyomva, beleült és most itt van.

— Valószínűleg, hogy innen is tovább menjen, John.

Ebben azonban tévedett a fuvarosné, mert az öreg most kezdett csak beszélgetni.

— Engedelmetekkel, mig előjőnek értem, itt maradok! — mondá az idegen lágy, szelid hangon. — Tegyetek úgy, mintha itt sem volnék.

Azután egyik zsebéből elővette szemüvegét, másik zsebéből egy könyvet, és elkezdett kényelmesen olvasgatni. »Boxer«-rel éppen annyit törődött, mint valami szelid báránnyal.

A fuvaros és felesége megzavarodva néztek egymásra.

Az idegen fölemelte fejét, és Johnról nejeire pillantva, kérde:

— Leányod, barátom?

— Feleségem! — viszonzá John.

— Unokahúgod?

— Feleségem! — ordítá John.

— Valóban? — jegyzé meg az idegen. — Hm! Igen fiatal!

És nyugodtan tovább levelezett és olvasgatott. De alig olvasott négy-öt sort, midőn újra megszólalt és kérde:

— Ez a ti gyermeketek?

John úgy válaszolt, hogy óriásilag meghajtá magát. Egy szócsón sem lehetett volna világosabban kimondani az igent.

— Leány?

— Fi... u! — ordítá John.

— Még nagyon fiatal, mi?

Peerybingle asszony azonnal közbevágot.

— Két hónapos és három napos. Éppen hat hete lett beoltva. Igen szép tehénhímlőket kapott. A doktor azt mondta, hogy csodaszép gyermek. Oly nagy máris, mint különben az öt hónapos gyermekek szoktak lenni. Úgy figyel már mindenre, hogy bámulatos! Olyan igaz, mint a szentírás, hogy már a menésen jár az esze.

És ezzel egészen elfuladva és kipirulva az öreg elé tartotta a kicsikét a mama, mint egy diadalmas tény jelvényét, mig Tilly Tolpats dallamos kiabálással, melynek szövege nem tartozhatott sem az élő, sem a holt nyelvek közé, ugrált az ártatlan kis teremts körül, ki nem tudta mi történik vele.

— Hallga! most jönnek érte! — mond John. — Valami kopogtat az ajtón. Nyisd ki, Tilly.

(Folytatása következik.)

Alföldi szélmalmok.

A magyar Kanaán, az alföld nem dicsekszik folyó vizekkel, kivéve, ha a Tisza el-ellátogat hozzá. Mert ez a veszélyes víz nagy kerülőkkel 4—5 mértföldnyire is fölúti árját. A gazdag gabnatermő vidék csak száraz malmokban és szélmalomokban őrli meg gabnját.

Azok a ketyegő malmok, melyek annyi eleven-séget adnak egy-egy jolyónak vagy pataknak, itt nem léteznek. A hajómalomok, melyek egy-egy széles folyó partjait állják el, ismeretlenek.

A faluk, városok szélén oldal nélküli, nagy kerék födelzetű alacsony fészerek állnak. Körülte asztagok, zsákkal megrakott szekerek s egy csoport várakozó ember. Ilyen a száraz malom. Sok lovat elgyötörnek benne a krákogó gépezet mozgatójával. E malmok képezik egy-egy környék hagyományos középületeit.

Legfestőbb a szélmalom, s a tájfestők örömet oda is rajzolják festményeikre hosszú alakját és X alakú szárnyait Dominálják az egész vidéket.

Midőn a pesti vonat elliagyja a Tiszát s az alföldi síkságon robog át, jobbra-balra egymásután tünéznek föl e sajátos épületek, merceven kiemelkedve összes környezetük fölött, és lom-

alföld legfeltűnőbb épületeit. Itt is, ott is hosszú, nyulánk kémények emelkednek, sötét füstbokrétát lengetve.

Gyárak és gőzmalomok!

A cigány, mint lócsizár.

Egyik képünk egy cigánytanyán folyó jelenetet ábrázol. A központot egy cigány képezi, ki lovat ad el. Képzelné lehet, mennyire dicséri a Bucefallust, s mily fül nem hallott, szem nem látott jó tulajdonságát sorozza elő.

Hanem hát az a dologban a bökkenő, hogy nem egész bizonyos az útja annak a tüzes sárkánynak, t. i. az az útja, melyen a cigányig jutott. Azért tehát nagy okok forognak fenn, hogy ritka tulajdonainak értékére alkudjanak.

Már hiszen a mi azt a bizonyos útát-módot illeti, biz az nem valami egyenes. De annál jobb; különben hogy is juthatna valaki oly potom árért, mint ő kínálja, ily kitűnő paripához? Négy-szem közt legyen mondva, egyenesen az Eszterházy ménéséből való. Az a híres hereceg — ugyan ki ne ismerné? — sokszor jól tartotta zsebben hozott cukorral, mikor a jószág még csak ökönyi

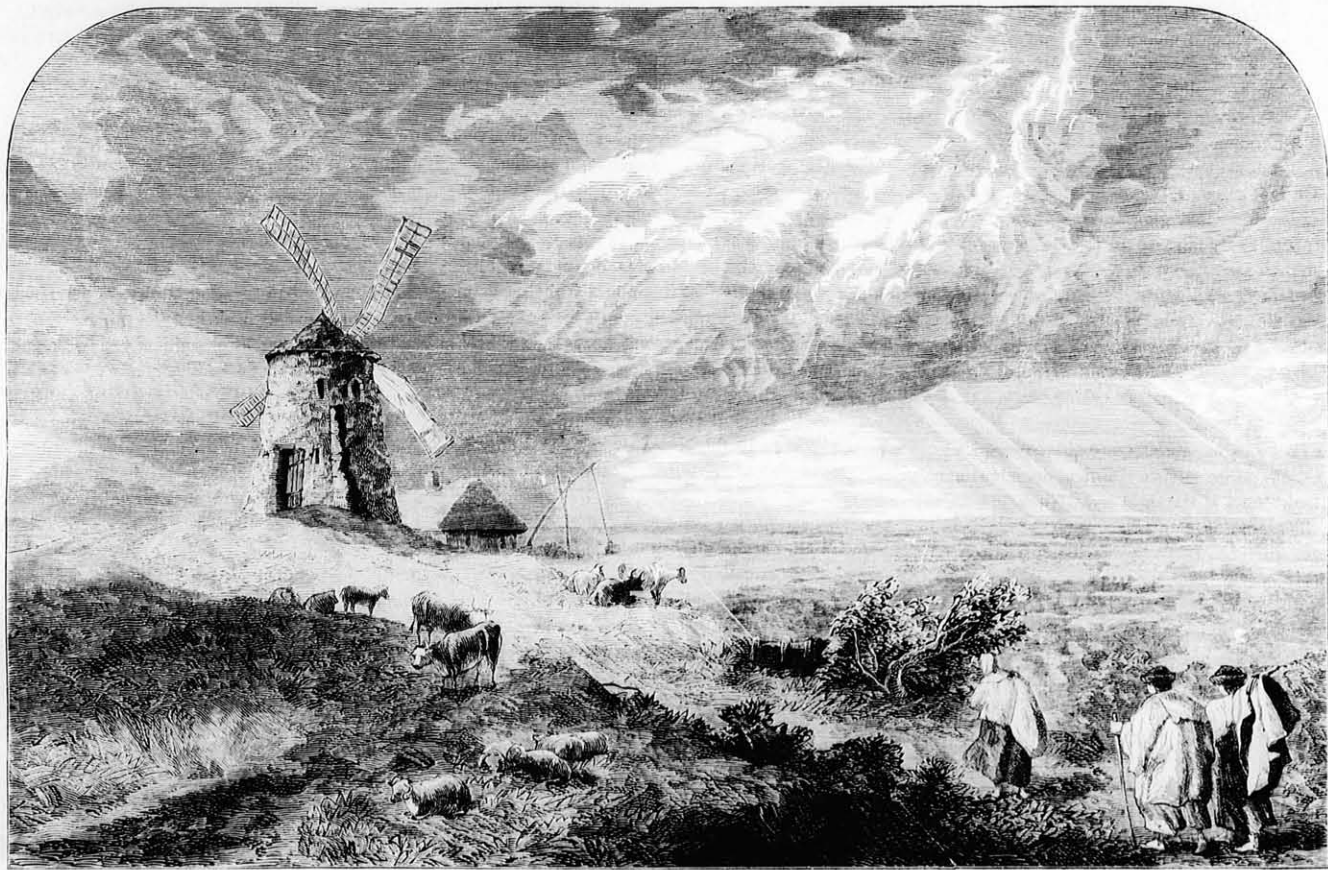
volt elég pecsenye az asztal számára, és második nap hiányzott a hal.

Vatel korának és a szakácművészetnek büszkesége ily gyalázatot túl nem élhet. »Hisz az az ember, a ki királyát és kíséretét nem tudja illően ellátni, nem érdemes, hogy tovább éljen!»

Vatel vértanúsága ugyan utánzóik nélkül maradt, de genialitásának hírneve nem egy kebelben ébresztette föl a dicsvágy szikráit, melyek aztán különféle eredeti tanulmányokban nyilvánultak.

Igy például Vatel egyik utódja föltalálta a zenélő nyársat, mely az akkori legkedveltebb dalművek áriái szerint forgott. A halak hatnyolcad taktusban pöfögtek, a fánkok vidám allegro-tempóban sisteregtek, a vesepecsenye mérsékeltten rotyogott, spirituoso e con espressione; a mártások pedig ünnepélyes hymnus hangjai mellett vegyültek össze. A fehér sisakos szakácsok rytmusos léptekkel vitték be a talakat az asztalra, sőt még az apró kukták is üteny szerint ugráltak egyik kemencétől a másikig. Minden tökéletes öszhang és harmonia volt e szelleműs művész birodalmában, ki a föltre is ily gondot fordított, mialatt az inyenek és ornak kedveskedett.

Soubise hereceg — a ki maga is egy róla nevezett mártás föltalálója, mely őt halhatatlanabbá

Alföldi szélmalom.

hán integetve karjaikkal. Barátságatlan, zord épületek, barna falakkal, apró, rendetlen ablakokkal, melyek sötétben néznek végig a nagy síkságon. A szél sodrába építve, esőnek, zivatarnak kitéve, mindenik oly megviseltnak látszik, mintha százados rom volnának. Az ember hajlandó azt hinni, hogy a nagy szellapátok is csak azért vannak, hogy oldalait üssék-vejjék.

Mindenik kívül helyezkedik el a falun, hogy a szelet ne tartsa föl tőle semmi. Legörömelebb foglalja el a dombot, a szekeresek nagy boszúságára, kiknek lovait ugyancsak megviseli a lejtő, míg a gabnás terhet fölvenszolhatják. A vidék gabnatermelése szerint némely falunak több szélmalma is van és szerteszt helyezkednek el, mint valami előőrsek.

♣ A molnárt nem agasztja szárazság, nincs szükség lovakra; egy kis szél elég, hogy belekapaszkodják a szellapátokba és megindítsa a garatot. Egy hosszú pózna, odadugva a szellapátok közé, ismét elég arra, hogy a malom karjai ne dolgozzanak.

A malom belseje 3—4 emeletes. A molnár lakása földszinten van, a többi osztály pedig a különböző garatoknak való.

Ma azonban már nem a szélmalomok képezik az

nagságu volt. Odá se nézzen hát senki annak az egy pár forintnak, a mit úgy sokalnak. Tizszer annyit megér az a paripa. Aztán ott van a sok purdó, annak is kell valami, hogy tisztességesen föl lehessen nevelni.

A ki cigánynyal alkuszik, az dugja be fülét s nyissa ki szemét.

Úgy tetszik egyébiránt, hogy a vevők ismerik emberiket, s nem először keresik most föl.

A főzőkanál hősei.

Szakács volnál, ha találni tudnál.

Példabeszéd.

A művészek mindig különcök, és nem igen szeretnek a mindennapi emberek övényén járni. Ezt éppen úgy el lehet mondani azon urakról, kik a nyársal remekelnek, mint azokról, kik az esőtet vagy vésőt kezelik. Gondoljunk csak a hírneves Vatel-re.

Condé hereceg e főszakácsa saját kardjával döfte át magát, nem tűrhelvén meg becsületén a foltot, hogy midőn XIV. Lajos az öreg tábornagyot Chautilly kastélyában meglátogatta, első nap nem

tette, mint harei érdemei — oly szerencsés volt, hogy szakácsa a legnevezetesebb és legnagyobb szabásu gondolkozásuk közé tartozott. Persze, hogy a takarékság nem számítható ez érdemes férfiú gyöngő közé. Egyszer a hereceg fényes ebédet akart adni és fölkérte Bertrand urat — így hívták a nagy férfiút — készítsen étlapot, és körülbelül jegyezze föl, mire lesz szükség, mert Soubise herecegnek nagyon érdekében állott, hogy — mint napjainkban némely pénzügyminiszter — legalább mutassa, mennyire igyekszik jó gazda lenni.

A szakács költségvetése nem szenvedett e jesuitikus hibában, és ugyancsak bőven fölszámított mindent.

A legelső pont így hangzott:

»Ötven darab sonka.»

— Micsoda? ötven sonka? — riadt föl a hereceg. — Az isten szerelméért. Mi a mennykőnek ez? Önnek az esze is forog, Bertrand, nemcsak a nyárs. Talán bizony az egész rajnai hadsereget meg akarja vendégszolgálni?

Bertrand lenézőleg mosolygott.

— Nem, kegyelmes uram! Az asztalon csak egy sonka fog megjelenni. A többi a garnirozásokra kell entremets-imhez, salátáimhoz.

— Bertrand, én egészen kipusztít! Ez nem megy.

Ere aztán Bertrand úr vére is fölfortyant.

— Uram, — viszonzá ingerülten, — én nem ért a mi művészetünkhöz, nem ismeri annak kellekeit. Ha parancsolja, azt az ötven sonkát, a mi oly nagy aggodalmat szerez önnek, úgy fölolvastom, hogy — lelkemre mondom, — az egész belefér egy üvegbe, mely nem lesz nagyobb, mint a hüvelykujjam.

A szelleműs férfiú teljesen legyőzte a herceget, s az ötven sonkát meg kellett venni.

Az orleansi hercegnek, kinek vacsorái a Palais Royalban e helynek hírt és fényt kölcsönöztek, volt egy szakácsa, a ki oly dindon aux truffes-t készített, a milyet a világ sem előtte, sem utána nem látott. Ez a hitvány kéjenc Orleans átrándult Angliába csak azért, hogy barátját, a kövér walesi herceget sajátkezűleg megtanítsa, hogyan kell bizonyos finom, a többi világ előtt ismeretlen módon készíteni coteletteket és halakat.

Lehet-e valami karakteristikusabb jelenetet képzelni, mint a részeg Fülöpöt, hogyan avatja be

— Talán rosszul bánt önnel a herceg? — kérdeztem tőle.

— Ah! nem, mylord, — felelé, — a herceg a legjobb uraság a világon, hanem én elkészítettem neki az ebédjét úgy, hogy Ude meg Francatelli megpukkadnának irigységükben, és még csak egy szóval sem említé. No jó! Csináltatok neki ebédet egy piszkos bamba szakácsnővel, és arra sem szól egy szót sem. Ezt nem állhatom ki mylord!

Felix olyan ember volt, hogy talán képes lett volna, mint második Vatel, vértanúságot szenvedni művészetéért, ámbar minden becsüvégya mellett is alkalmasint nem vetette volna meg azt a szokást, mely a regens Orleans herceg asztalánál uralkodott. Itt ugyanis az volt a szokás, hogy minden szokatlanabb és becsesebb tál ételnél minden vendég egy darab aranyat csúsztatott a tálba. A hannoverai király szelleműs gondolatát, hogy minden tál ételhez odajegyzték az étlapon a művész nevét, a ki készítette, Felix szintén helyeselte volna.

A konyhaművészet egyik leghíresebb mestere mindenesetre Carême. Neki köszöni a katolikus

Ezután mesés összegért Rothschild bárónál állott be és Párisban telepedett le.

Lady Morgan, ki 1830-ban néhányszor Rothschild villájában ebédelt, élénk rajzot nyújt egy ily ebédről Carême kormánypálcája alatt.

»Tikkasztó este volt, — úgymond — hanem az étterem kissé félreállt a háztól, narancsfák árnyékában. A hosszas, görög márványfal borított teremben, melyben szökőkútak csörgették habjaikat, sem arany, sem ezüst nem vakította az ember szemét, hanem oly porcellán állott az asztalon, mely becsesebb volt minden drága éretnél, mert minden darabot művészi kéz festett. Az egész szet egyszerű pompa jellemezte. Semmi erősen fűszerezett mártás, semmi cayenei bors és szegfűszeg hazája; semmi champignon vagy pikles, — semmi ilyest nem lehet észrevenni. Vegyészti pontossággal valának destillálva, csodálatra méltó kivonatok a leggyöngédebb húsmekekből. Minden ételnél meg volt a maga illata, minden főzeléknek a maga különböző színe. A mayonnaise jégben volt pírítva, olyanformán, mint Sévigne aszszony a Ninon de l'Enlos szívét jellemzi: »egy

Cigány lósiszár.

a még mámorosabb Györgyöt a konyhaművészet tűtkába?

Egy nagy nemzet leendő királya a legendki-vülből rázkódások és forradalmi mozgalmak korában egy másik hatalmas nemzet dynastájának egyik tagjával a tűzhely mellett fricaudeauk és cotelettek készítéséről tanácskozik!

Az öreg Wellington herceg is szeretett jól ebédelni, hiszen fiatal korában dandy, kéjenc és bonvivant volt. Lord Seafordnak abban az időben kitünő francia szakácsa volt, monsieur Felix, hanem a lord drágállotta kissé a maga jóvedelméhez mérve és átengedte Wellington hercegnek. Néhány hónap múlva a lord egyik barátja észreveszi, hogy megint a Felix remeklései szerepelnek a lord asztalán.

— A herceg szakácsa készítette ma önnek ezt az ebédet? — kérdezi e jó barát.

— Nem a hercegé, az enyém! — viszonzá Seaford lord. — Felix nincs már a hercegnél. A szegény fiú könyezve jött hozzám, és kért, fogadjam vissza, ha kevesebb bérrel is, mert a hercegnél nem bírja kiállni.

világ egy bőjti napokra szóló pikans szósz föltalálását. Evekig tanulmányozta a peesenyék sütésének tökéletesítését. A hideg ételek készítésében, s az elegans tállalásban páratlan volt. Ő nevelte föl — már t. i. a testet értve — Sándor cárt, ő tartotta életben a szüntelen betegeskedő Talleyrandot, és ő volt Bagration hercegné legkedvesebb kegyence, és Londonderry lord egyetlen öröme ezen a világon. Nyomorúságos ezer font sterling (10,000 frt) évi fizetésért (mi ez ily nagy művész érdemeihez képest?) beállott főszakácsnak a walesi herceghez, a későbbi IV. György angol királyhoz, hanem pár hónap múlva már otthagya. Mialatt ő vezérelte a regens-herceg etetésének nehéz és nagy munkáját, a londoni aldermanok óriási összegeket fizettek, csak hogy egy-egy maradék pástétomot kaphassanak a herceg asztaláról. Carême elvesztése fölött viaszalhatlan volt a herceg, s a legesábitóbb ajánlatokkal kínálgatta őt. De Carême állhatatosan ellenállott minden esábitásnak.

— Nem! — viszonzá határozottan. — Lelkem Franciaországba vágyik, és csak Franciaországban élhet.

tök á la neige sütye.« Kevesebb szellemmel irtak már hősköltevényeket, melyeket bámul a világ.»

Egy gastronomikus tekintély így nyilatkozik Carême-ről, összehasonlítva őt Beauvilliersel, a mult század végén és e század elején legnevezetesebb párisi restaurateurrel:

»Beauvilliers működésében nagyszerűség volt. Carêmeben több találékonyság és ügyesség; a Beauvilliers sültjénél nem volt felségesebb a világon, de Carême mártásával megehetette és megemészthette volna az ember az elefánt bőrét vagy az ördög nagyanyját is.«

Napoleon, ki akkor evett, mikor étvágya volt, nem törődve azzal, nappal-e vagy éjjel, valóságos gyötrő szellemévé lett szakácsának. A szegény embernek folyvást készen kellett tartani coteletteket és sült csirkéket, hogy a császár kielégíthesse rendetlen és hirtelen éhét. Udvarmestere, Durand azonban maga is híres szakács volt azelőtt, és el tudott bánni urával, ha azt egyszerre csak meglepték gyakori haragrohamaival. Egyszer nagy mérgezen jött haza a császár az államtanácsból. Már kora reggel óta mitsem evett, Durand tehát mind-

járt villásreggelit tálatatott számára. Alig nyult Napoleon a késhez és villához, hirtelen oly düh szállotta meg, hogy asztalt, tányért, tálat, mindent a földre taszított, és mint valami kalitkába zárt tigris, mérges léptekkel járta keresztül-kasul a szobát. Némán és mozdulatlanul, mint egy szobor állott ott az udvarmester és intett embereinek, hogy hordják ki az ebéd és porcellán romjait. Nehány perc múlva az előbbi villásreggelinek tökéletes hasonmása állott az asztalon, és Durand szokott esőndös hangon jelenté:

— Sa Majesté est servie.

Durand tapintatossága lecsillapította a császárt. — Köszönöm, édes Durand! — szolt mosolyogva, és jó étvágygyal hozzálatott a reggelhez.

Hasonló ügyességet tanusított Fesch bíbornok szakácsa azon elmés mód által, melylyel ura pompa- és vendégszeretőének hizlegni tudott.

O eminenenciája éppen egy reggel, mikor nagy ebédet készült adni, két rendkívül nagy felszeguzsót kapott. A bíbornok szeretete volna, ha mindkét hal a vendégek elé kerülne. A főszakács meg is ígérte. Az ebéd kezdetét vette, és az egyik halat mindjárt a leves után mint entréét tálatták föl. Két inas hozta az óriást, hanem akkor az egyik eleszik a sima talajon, hasra esik a földre, és vele együtt a hal is.

A bíbornok elszápadt. Mindenki kellemetlenül meglepetve, elnémut. E pillanatban a konyhaszemélyzet cheffe nyugodtan előlép és egészen hidegen így szól embereihez:

— Hozzatok másikat!

És a vendégek bámulva néznek oda, a mint a másik percben egy újabb óriás halat látnak behozni.

A legeredetibb francia szakácsok egyike volt Mr. Ude, a yorki hereg udvarmestere. XVI. Lajos konyhájából egy szakács fia volt. Gyermekkorában megszökött szülőitől, és egymástán aranyműves, vésnök, nyomdász, szatócs, színész és váltóügynök lett, míg végre megtalálta a képességeinek megfelelő tét, melyen halhatatlanná nevé. Két évig főnök volt az anyaországban, madame Lotitia konyhájában, onnan Angolországba ment, előbb egy lord szolgálatába, utóbb a Croekford-klub konyhájába. Itt írta jeles könyvét a szakácsművészetről, melyben azt mondja, hogy ő az egyetlen, ki alapos tanulmányt írt e művészetről.

Ude romek egy óriási pástétom volt, melyet Sefton lord megrendeléséből egy liverpooli testület számára sütött. Az egészen körülbelüli terjedelméről fogalmat szereshetünk magunknak, ha megjegyezzük, hogy központját egy pulyka képezte, mely négy spēkelt csirkével volt bévelve és nyole fácsától körülveve. A roppant pástétomnak két napra volt szüksége, míg kihült. A lord magán kívül volt örömeben és még ma is élnek Liverpoolban, a kik beszélni tudnak a szakácsművészet remekéről.

Utóda a Croekford-klubbnál a szintén híres Francatelli lett, ki később, — de csak rövid ideig — Viktoria királyné konyháját is vezérelte.

Cayenneba!

Az első szállítmány már elindult az elítelt kommunistákkal oda, »hol a bors terem.«

Guyana földje, melyet 1504-ben Vasco Nunez fedezett föl, éppen oly termelő képességgel dicsekelhetik, mint Dél-Amerika többi részei, azonban egészen a legújabb korig parlagon hevert, s valóságos földi pokol hírében áll még a művelt világ előtt is.

A francia kormány már régóta oda küldi deportációra a társadalom elítelt alakjait s a zavarogni szerető elemet. Canada elvesztése után kissé több buzgalommal látták a gyarmat emeléséhez, azonban kevés sikerrel, és midőn a forradalom alatt a rabszolgák emancipációjának kimondása által a munkás kezek hiánya egyszerre óriási arányokban lépett föl, a gyarmat teljes pusztulásnak indult. Az Antillák gyarmatain nem levén annyi nagy és gazdátlan föld, a folszabadt négernek nem is vonulhattak úgy vissza, mint Guyanában. Ott a civilizáció áldásos hatása alatt már oda fejlődtek, hogy a szabad munkásokkal is versenyre kelhettek. Míg Guyanában alig hogy folszabadtak, azonnal kiköltöztek az uratlan síkságokra és erdősegekbe. A gyarmat jólétén, fölvirágzatásán ez oly erős érvágás volt, hogy azóta sem tud igazán erőhöz jutni.

A francia kormány jól látta ezt, és fuladásig tart fegyházait különben is kiűriteni szándékozván, Cayenne-re fordult figyelme, annyival inkább,

mert minden tekintetben megfelelni ígérkezett azon követelményeknek, miket a deportatív rendszer igényel, s mely Ausztráliában már oly nagy sikerrel alkalmaztatott. Három mértföldnyire Guyana tengerpartjától három kis sziget fekszik: az ördög-sziget, a király-sziget és szent József szigete. Lakatlanok és sivárok voltak, s mivelésük sok fáradsággal járt; az elítéltek első szállítmánya tehát e szigeteken rakatott ki. Csakhamar utak nyitottak, kórházak, templomok, kaszárnyák és házakat építettek azok számára, kik önként oda mentek. A lakosság törzsfőjét 180 elítelt képezte.

Azonban a legnagyobb szorgalom és erőmegfeszítés dacára sem voltak képesek e szigeteken bármit is termelni. Hogy ezen segítsenek, 1852-ben a la Montagne d'Argent és 1853-ban a St. Georges gyarmatot alapították. Ez utóbbi ma az elítelt négerek részére van föntartva, s a gyarmat ügynöke, Babeau, ki maga is a feketékhez tartozik, kormányozza. A többi pontok gyarmatosításával föl kelle hagyni, mert a sárgaláz rettenetesen pusztított.

A gyanói kormányhatóság e sivár tapasztalatok nyomán Maronira vetette tekintetét, mely éppen határfalat képez a francia és hollandi birodalmak között. 1857-ben St.-Laurentot és 1859-ben St.-Louis alapították, mind a kettőt őserdő-irtások tisztásain. Az égal itt hasonlíthatlanul jobb volt, s a halandóság száma sem nagyobb, mint Franciaország bágóiban. 1863 szeptember havában a száműzöttek száma ott 6324-re rugott, ezek között fekete 378.

Cayenne a transportáció fődepótja. Innét osztják be az elítélteket különféle műhelyekbe. E beosztást egy bizottság vezeti, mely a parancsnokból, a kerületi főnökből és a felkészült áll. Sokat Couronba küldenek, hol a kormány erdőket irtat velük és különböző pontokon gyarmatokat állít, mióta az égal légrége a moesárok kiszáritása folytán többé nem veszedelmes. Ha a deportáltak rendeltetésük helyére értek, huszonégy tagból áll csoportokra osztatnak, s egy-egy csoport szállóven holdnyi erdőszeg kiirtásával bizatik meg. A mivelésre ekként nyert földet aztán huszonégy hat-holdnyi részre osztják, mely az illető mivelésért hirtokba megy át; minden birodalomhoz egy házikó, kis kert és kút járul. Ma már e gyarmatokon mindenféle mesterember található, és igen sokan, kiknek az anyaországban semmijök sem volt, itt már nemcsak szép keresete tetek szert, hanem földmivelés és marhahizlálás által tekintélyes vagyonhoz is jutottak. Már nemcsak a nagyobb, de a kisebb falukban is tartatnak hetivásárok, és pedig rendszeren szombaton délután. És hogy a megkezdett mű tökéletesen kerethen jelenjék meg, s hogy a jobb útra térteknek ne csak a vagyon, de a családi kötelékek is segítsenek kellemesebbé tenni második hazájukat, Franciaországból néha nőket is szállítanak Cayennebe, kik mind férjhez mennek a legrövidebb idő alatt. Azoknak, kik hitvest és családot hagytak Franciaországban, ha huzamosabb időn át jól viselték magukat, meg lett engedve, hogy családjuk is utánuk jöhetett.

Hat év alatt St.-Laurentban százötven ház épült és ezerötven hold tétett mivelhetővé a kis város körül. Utakat készítettek, téglágetőket keletkeztek, műhelyeket állítottak, templomot és iskolát, kórházat és egy nagy menhelyet építettek, hol a férjtelennők és özvegy asszonyok laktak, varrtak, mostak és főztek, így keresvén meg mindennapi kenyerüket. St.-Laurent nem sokára egész nagy városná nővi ki magát; körülé máris számos kis város keletkezett.

St.-Louis, a második gyarmat még nem emelkedett a jólét ily fokára. A gyötrelmek és szigorú kényszermunkák színhelye ez, hova a leggonoszabb bűnösöket küldik. Ezelőtt nyole évvel alapították. Az elítélteknek itt hajóépítkezésük számára fát kell vágni az őserdőkben. A közelékvő faluban hatvan ház, egy templom, azután nagy-szerű faraktár, vágóhid, pékműhely, kaszárnya s apácázárda van. St.-Louis a maroni gyarmat katonai gyűpontját képezi.

A lesgyötrőbben tartott fegyverek csak sátorokban laktak és fűkhöz kötött függőgyakban alszanak. A ki St.-Laurentban valami gonoszságot követ el, azt ide szállítják. E két pont büntetés-és jutalomként szerepel. St.-Louisban a javulás útján levőknek halásznai és vadásznai is szabad, sőt egyeseknek már kertjeik és majorjaik is vannak. Napokint ötven centimes-t kapnak.

Mint látjuk, Franciaországnak azon töke, melyet e gyarmatokba fektetett, jövedelmezni kezd. Az elítéltek új talajt, új utat nyitnak az iparnak és kereskedelemnek.

Guyanában Cayenne a francia kormány székhelye. Egy igénytelen kis szigeten fekszik. A város két részre oszlik, ó- és új-városra. Ez utóbbinak széles utcái és szép házai vannak. Díszes narancs- s rózsakertek és dél-égövi növények s bokrok pompás illata járja át a levegőt. Arnyas sötányok nyúlnak le egész a tengerpartig, hol a tengeri szellő üdítő léget hord szaggyain. A magas sziklaoromról, melynek alján a tenger hullámai megtörnek, állítólag a világ legszebb kilátásainak egyike nyílik. Sokáig óvakodva kerültek e sziklát a kereskedő hajók. Veszedelmes pont volt az. A lópor azonban ezen is segített. 1863 óta a szikla esücséről egy világító torony néz alá; »L'enfant perdu«-nek hívják. Ez alatt egy vashíd fogadja az érkező hajókat, melyek azelőtt életveszély között juthattak csak oda a számos örvényen keresztül.

Mindennek dacára azonban alig hisszük, hogy találkozzék e sorok olvasói közül egy is, ki kedvet érezne magában útra kelni Cayennebe.

Cs... J.

A ténemester.

(Hartmann Már elbeszélése)

(Folytatás.)

Sokáig gondolkoztam az eset fölött, mert úgy tetszett, hogy a kapitány nem ok nélkül fogadta a megjegyzést oly sértődve. Sokáig üldögéltem az asztal mellett, midőn már mindenki távozott. Elhatároztam, hogy másnap fölkeresem a kapitányt és fölvilágosítást kérek.

Éppen fél akartam kelni és szobámba vonulni, mely a vendéglőben volt, midőn az ajtó fölnyílt és a kapitány lépett be. Egy üveg tenezozi bort kért és ismét szembe ült velem. Mielőtt a pinér az üveg bort behozta volna, arcát két tenyerébe rejtve, hallgatagon ült helyén.

A nyitott ablakon át hallani lehetett a dromedárok idetlen ordításait, a mint a koresma előtt egy csoportban tanyáztak és távolról a habok loecsanását, mely a zajba vegyült.

Mikor a bort az asztalra tették, a kapitány esikbukra töltetett, azután bezárta gondosan az ablakokat, körültekintett, s midőn látta, hogy kívülünk senki sincs a tereben, ismét visszault az asztalhoz, ivott egy pohár bort, szivogatott egy-kettőt a török pipából és hozzám fordulva, mosolygni kezdett. Hanem e mosoly volt a legkeszebb mosoly, mit valaha életemben láttam: a francia »un rire jaune«-nak, sárga mosolynak nevezi, és ez a legillóbb nevé.

— Tehát, kedves barátom, — folytató nevetve, — ön nem verekednek meg egy ténemesterrel? — Hagyjuk ezt, Rechberg úr! E tárgy önt az imént igen elkedvetleníté; miért térünk vissza rá? Ne is beszéljünk többet erről.

— Sőt inkább esakis arról beszéljünk! Beszéljünk kell erről, épp ezért tértem vissza. A többiek véleményére nem nagy súlyt fektettek, de annál többet az önére, s azért tisztába akarok jönni. Beesületbeli elvek megállapításáról van szó; mi egyebünk is van a beesületnél? A tárgy fontos és megérdemli a megvitatást. Nekem önnel meg kell beszélnem e dolgot.

— Ha éppen oly nagyvőn szívén fekszik, hát beszéljünk; beszéljen ön!

Rechberg eleintén nem szolt, hanem ismét egyik tenyerébe rejté arcát, míg másik kezével mindenféle torzalakat mázolt az asztalra. Végre fölpillantott.

— Nemesak elméleti dolgokról akarok önnel vitázni, — mondá, — hanem más különféle történeteket akarok önnek elbeszélni és sok mindent önre bízni.

— Jól van, ha kívánja, én akár egész éjjel örömmel elhallgatom.

— Elbeszélésem után azonban, — szolt a kapitány, és nagyot húzott boros poharából, — azután azonban meg fogunk verekedni, még pedig azonnal másnap reggel.

— Akkor ne is beszéljen! — kiáltám. — Hallgasson, nemuljon el, mitsém akarok hallani, legkisebb kedvet sem érezek önnel megverekedni. Rám nézve egyforma kellemetlen volna, ha itteni egyetlen barátomtól fosztanám meg magamat, éppen mintha ön durrantana a porba és expediálna a túlvilágra.

A kapitány barátságosan és jóakarólag tekintett rám.

— Tegye meg azt a kis szívességet — mondá kérve — s hallgasson meg: érdekeben fekszik, hogy megtudja, mivel volt és van dolga, és elbeszélésem után elfogulatlanul ítéljen. Valóban baráti szolgálatot teljesít irántam.

— Az ördögbe, — kiálték türelmetlenül, — nem akarok önnek semmiféle baráti szolgálatot teljesíteni, ha meg kell aztán verekednem. Ha e föltételt elengedi, meghallgatom.

— Azt nem tehetem, — mondá a kapitány, — ez oly szilárd d d vált bennem, mint legelső élvem, melyhez ragaszkodom. Azért kell meghallgatnia, hogy lássa, mily okvetlenül meg kell velem verekednie.

— Hallgasson tehát, én mitsem akarok halni! — mondám majdnem parancsoló hangon.

És ő valóban elhallgatott és elmerült gondolataiba. Nyugtalanul vettem azonban észre, hogy egyik poharat másik után ürít, s azeva hűvű. Nagy vihar dúlhathet keblében, melyet így akar csillapítani. Félkeltem és kezemet nyújtam neki bucsuzól, hanem ő megragadta, csupán azért, hogy visszacsoroszakoljon helyemre.

— Csak két szót hallgasson meg! — mondá. Két szó, gondolom, nem lehet oly veszedélyes, nem tartalmazhatja a halálos elbeszélést, hallgassuk meg, ha éppen annyira ohajtja. Talán e két szóval nagy terhet dob le szívéről, meghallgatom, ezzel tartozom barátságunknak.

A százados fölkel, néhány sor föl s alá járkált a szobában, egy párszor megállott egyik sötét zugban, mintha küzdelmet elrejtetni akarná előlem. Egyszerre megállott előttem és dörgő hangon mondá:

— Tüncmester vagyok!
Mintha villám süjtött volna le, s pedig nem voltam hajlandó semmi esetben is zavarba jönni. Magam elé néztem és nem volt bátorságom rátekinteni vagy egy szót is szólni hozzá. Azt hittem, minden szavammal megsérthetném, nenkülönben minden arekifejezéssel, mely közönyt vagy derűtséget árulna el.

— Nos, — mondám végre, — és mi van abban? szolt és megtérett, ezzel vége, jó éjt!

— Nem, nem, — folytát a kapitány, — üljön le. Ön még csak a földgót hallá, hallgassa meg a részleteket is. Elbeszéltem történetemet, mert e nélkül még szomorúbb helyzetbe bukhatam magam, mint annakelőtte valék.

Leültem tehát ismét, gondolva, hogy az elbeszél történet mégis csak nyugtatólag fog rám hatni és a párbajból még sem lesz semmi. Reehberg kapitány szemben ült velem, még egyszer kiirtette poharát s aztán határozott hangon folytató:

— Én egy régi, de elszegényedett nemes család ivadéka vagyok Württembergből. Hogy szegénységemet némileg palástoljam és nagyobb viszonyok közt észrevétlenül élhessek, Ausztriában léptem hadi szolgálatba és elértem, hogy Magyarország egy kis helységébe helyeztek, hol némileg megélhettem esekély évdijamból. A környéken csakhamar sok ismerősöm akadt, s mind én őket, mind ők engem igen megszerettek. A szabadságharc kezdetén azonban nem akartam sem a forradalmi hadseregbe lépni, sem új ismerősöim ellen harcolni és Schleswig-Holsteinba mentem. Később itt is alkalom nyílt magamat kitüntetni s hazamért harcolni. Ön azonban tudja, mint végződött ez a küzdelem és én szegényesen, ügyefogyottan indultam Angliába, hogy újra kezdjem pályámat vagy új pályát kezdjek. Leekéket adtam. Tanítványaim egyike buzdított, hogy menjek Indiába, hol mérnökökre volt szükség a vízi munkálatoknál és a Ganges szabályozásánál. Nagy jövedelemre, aranyhegyekre nyitottak kilátást, mikre valóban szükségem volt.

Édes jó anyám, kinek egyedüli gyámola és reménye valék, vagyona utolsó részét is rendelkezésemre boesátá, hogy Amerikában létemet némileg megkönnyítse. En elfogadtam a segélyt, melyre, hogy midőn vagyona már nagyon fogyatékán lesz, magam is szerezhetek oly állomást, melynek jövedelméből könnyűszerrel megkönnyíthetem helyzetét. Most tehát mindenek vége volt, szolgálat, kenyer, hivatal nélkül állottam a nagy világban és börtadva láttam képzeletemben a napokat, midőn szegény anyám öreg napjaira minden támasz nélkül a világ bajainak, nélkülözésnek, nyomornak lesz kitéve miattam. Rohamosan előkészültem az indiai útra, annyi különféle, szebbnél-szebb ajánlatokat szereztem meg könnyebb boldogulásomra, hogy nem is kétkedhettem megállapítandó szerenésbenem. Kalkuttába érkezve, fájlalva tapasztalám, hogy az állomások, melyek elnyerése után törekedtem, mind be vannak töltve. Senki nem érdeklődött irántam és én nem tartozom amaz emberek közé, kik talakodással és hízgeléssel nyerik meg befolyásos nagy urak pártfogását. A rémitő drága életmód Indiában nem sokára kipusztított mindenemből; a társaságból ki voltam zárva, mert nem tarthattam,

mint más gentleman, tíz-tizenöt beenszültöt szolgát. Csakhamar annyira jutottam, hogy a fák gyümölcseiből élttem csupán. Ha ki-kimentem élelmet így megszerzendő, azt vélttem, a majmok és papagályok gúnypólóva pillantgatnak rám. A szükség ez elhátríthatlan nyomoriságában, melyet csak úgy élhettem át, hogy anyám iránt való forró szeretetem még nyomoromnál is nagyobb volt, gyakran kaptam panaszos leveleket szegénytől. A sorok közt nélkülözéseinek egész siralmas történetét olvastam. Mindenre el voltam szánva; néhány sudrácért már a legalacsonyabb szolgálattal teljesítésére is vállalkoztam volna. Ekkor értesültem, hogy Kalkuttában a hadővendékek iskolájában tüncmestert keresnek, s már Európába akarnak írni mester utat. El voltam határozva. Kiszámítom, hogy jövedelemem felőlbi annyira mennyire megélhetek, felét pedig jó anyámnak küldhetem el, ki Württembergben ez összegből könnyelmesen megélhet. Mit törődtem én ekkor előítéletekkel?! És nem voltam-e egy egészen idegen világban? S ön tudhatja, hogy idegen viszonyok közt könnyen feledjük multunkat, volt viszonyainkat és könnyebben beletörődünk a kinálkozó új életbe, melyet otthom, mieink közt bizonyára nem nagyon kedveltünk volna. Hozzá még katonai intézet volt; némi sophistikával magamra disputálhattam, hogy voltaképen meg is maradtam régi pályámon és haladásra is nyílnak kilátásom. Nem tanítottam-e ostoba parasztoakat járnai, kik a sorban jóformán megállni sem tudtak? Miért ne taníthatnék tehát derék fiatal urakat táncolni? Bemutattam magam az őrnagynak, az intézet főnökének, és minden próbátam nélkül fölvettem az intézet tüncmesterének.

Este, midőn az intézet termében megjelentem, nemcsak a fiatal katonavendékek, hanem szüleik, testvéreik s különféle rendű és rangú hölgyek is megjelentek. Mindenki velünk akart táncolni, és sokan táncoltak is. Ne kívánja, hogy önnek elbeszéljem, mily rosszul éreztem magam, midőn a fiatal uraknak és hölgyeknek az egyes lépéseket meg kelle mutogatnom. Midőn Magyarországon, a kedves magyar hölgyekkel oly édesdeden, egész éjjeleken át eltáncoltam, sohsem hittem volna, hogy a tánc, melyet oly szenvedélyesen szerettem, lesz egykor boldogtalanságom eszköze, megalázóm, belső világom kegyetlen szétrombolója.

(Folytatás következik.)

Régi magyar öltözetek, ékszerek és háztartási cikkek.

A báró Perényi levéltárából már sok érdekes korrajzi és nyelvemléki cikket közöltünk. Ezúttal azon ingóságok összeírását vesszi itt az olvasó 1640-ből, melyeket az okirat záradékszavai szerint tekintetes és nagyságos Bornemisza Kata asszony, a néhai tekintetes és nagyságos öreg Perényi György úr meghagyottat özvegye egyetlen leányának, nagyságos Perényi Máriának, a tekintetes és nagyságos gróf Körösi Csáki István úrnak ő nagyságának istennek rendelése szerint leendő házasításának adott.

Az ingóságok sorjegyzeke következő:
Egy végeben 3 asztala való kamuka-abrosz; egy végeben 2 asztala való abrosz, a közepén rece (csipke). Egy nagy, asztala való abrosz, a közepén lengyelországi rece. Egy végeben 3 asztala való táblás, recés abrosz, a kerületén csipke. Egy kerek asztala való abrosz, a közepén selyemmel varrott, arany nélkül. Egy kerek asztala való, öt táblás, recés abrosz, a kerületén lengyelországi csipke. Egy kerek asztala való, táblás, fehér recés abrosz, a rece kerülete szederjes és sárge selyemmel varrott, az abrosz kerületén pedig lengyelországi csipke. Ismét egy abrosz csipkével. Két, kerek asztala való abrosz, három sor recével. Huszonkét asztala való abrosz, kik közül nyole kétszerű (kettős) kötással, a többi kamuka, csipkével és kötással. Tizennyole pusztá kamuka abrosz.

Tizenegy hímes kamuka asztalkeskenő; 33 asztalkeskenő; 6 tányértörő; 3 fáltörő. Kilenc takácsosztó merőn tarka abrosz.

12 ezüst ivópohár, a széle aranyos; a tizenkettedik merőn arany virágos. 12 ezüst kalán. 12 ezüst villa. Egy sórtörő, merőn aranyos. Egy leány-pohár (másba járó) merőn aranyos. Két kanna, egyik merőn aranyos, a másiknak csak a széle aranyos. Egy velencei forma mosdó mindeztől.

Egy fátyol-ingváll, gyöngyös, kézrevaló rajta. Egy skófiummal, arannyal és fehér selyemmel varrott olasz vászon ingváll. Egy török patyolat

skófiummal, arannyal varrott és gyöngyvel rakott virágos ingváll. Egy olasz vászon ingváll, kin három renddel skófiummal, arannyal varrott him vagyon. Egy olasz vászon ingváll, hajtogatott má. Egy chinadoff (china-stoff) ingváll, skófiummal, arannyal varrott. Egy török patyolat-ingváll, fehér selyemmel varrott. Egy chinadoff-ingváll, kin fehér varrás skófiummal, arannyal és ezüsttel és fekete selyemmel varrás vagyon. Egy vékony gyöles ingváll, fekete selyemmel, skófiummal, arannyal és ezüsttel varrott.

Egy 34 boglárából álló gyémántos és gyöngyös aranylánc, két-két gyémánt és hat-hat orientális gyöngy a boglárokon; 325 aranyat ér. Egy rostélyos aranylánc, kiben egymástól mintegy fél-fél arasznyira 12 gyöngyös bogláró vannak; a láncra négy sorával egymás mellett 12 darabban, a boglárók között és rajta a végiben 6 foglaló arany horog, igen szép orientális gyöngygyel és kövekkel; az arany táblák rajta zománcosok. Egy ötrendű rostélyos aranylánc, ebben pedig vagyon 120 arany. Egy új aranylánc, ér 75 aranyat. Egy arany öv, zöld és kék zománcal ékesített arany tábla, a foglalójával ér 425 aranyat. Egy nagy aranylánc-öv, 100 arany. Egy nyakravaló, rubintos és gyöngyös bogláról álló, 50 arany ára. Egy öreg (nagy) arany függő, kiben 3 öreg zafir, 8 tábla rubint, a 9-dik egy hegyes rubint, egy tábla (laponan köszörült) gyémánt és szép orientális gyöngy, a mely függőt a jubillerek (ékszerészek) 1000 frta böesülték. Egy arany függő, kinek a közepén egy öreg smaragd, kétfelől mellette két gyémánt, körülöttök 7 rubint; ezt is a jubillerek böesülték 1000 frta. Harmadik arany függő, kiben 5 rubint és 3 fimmálló gyöngy vagyon. Negyedik egy szivformán való függő, kinek a közepén egy öreg hegyes gyémánt és 3 gyöngy; kinek a gyémántját a jubillerek böesülték 1000 tallerra; ezt a lefüggő öreg gyöngyöt böesülték egyiket-egyiket 33 aranyra. Egy arany virág, kiben vagyon négy gyémánt; két virága kék zománc, az egyike fehér. Egy arany tö, kinek a tetején smaragd, a függőjében a közepén gyémánt, körülötté nyole rubint és két smaragd, három lefüggő rubint rajta. Három bokor (pár) fülbevaló; egyik bokor fekete zománcos, abban húsz gyémánt, ezt pedig Krakóban háromszáz aranyon vötték; másik bokorban négy gyémánt, három-három lefüggő gyöngy rajta; harmadik függő kigyóforma, rajta három lefüggő gyöngy. Három bokor arany perec; egyik bokor rubintos és gyöngyös, 24 rubint benne, gyöngy 16; 600 tallér ára. Másik bokor aranyperce (karperce) orientális gyöngyből való, hat tábla egy bokorban, mely fekete és fehér zománcos; harmadik bokor aranyperce rostélyos szemű 6 tábla benne, zöld és fekete zománcos.

Tizenegy aranygyűrű, melynek öte gyémántos; egyikben két gyémánt, másikban hat, a kettedjében egyes hegyes gyémánt, az ötödikben is egy gyémánt, körülötté négy rubint, fekete zománcos; két öreg egyes rubint gyűrű; egy, kisdud rubint gyűrű; egy böttis, kin J. H. S. (Jesus Hominum Salvator) vagyon; egy kő nélkül való kis gyűrű; egy, kiben mindkörüli nyole rubint vagyon.

Nyakravaló tizenegy rendből álló gyöngy. Egy apró gyöngyös hajtekerő, (melylye a nők hajuk tövét kötik meg). Két arany párta; egyikben kilenc öreg boglár, a háma gyémántos, annak kettejében öt-öt gyémánt, a harmadikában régi gyémánt; a ketteje boglárjában öt-öt rubint; a negyedik egy bársonyos három-három orientális gyöngygyel. Az egyik arany párta Vas Mihálytól hétszázhatvenöt tallér; a másik arany pártát a jubillerek ötszáz forintra böesülték. A másik arany pártában tizenhét arany boglár, kiben egy rubint és két-két gyöngy vagyon; a párta szélén is mindkörüli gyöngyös.

(Vége következik.)

H i r e k .

— (Uj színház.) Sokat beszélnek most arról a terről, hogy a nemzeti színház helyén (mely több meléképületből és telekből áll) diszes színházat építenek, melyben azonban dráma és opera is együtt marad, a mi elég szerencsétlen gondolat. A jelenlegi színház rombolásához 1873 végén fogának, s míg fölépítenek, a magyar műzsa a német színházba szorulna, melyért valószínűleg igen nagy bért kellene fizetni, nem is említve hogy oly félreeső és alkalmatlan helyen van. A boulevardra tervezett operaház építésével tehát föllagytak, noha váltig emlegették, hogy a színházi subventió egy tetemes részt gr. Andrássy Gyula az operaház számára rakogatta félre. A dráma és opera egy kalap alatt maradás talán megtörténhetik még vagy tíz évig. Hanem ha egy

költséges új színházat építenek, akkor nem 10—20 évi időre kell gondolni. Pest csak néhány év alatt is annyit fejlődött, hogy kijátszott sok oly számítás, melyet 20—30 évre állapítottak meg. A kerepesi-úti színház jó drámának a dalmínékné pedig építésnek külön csarokot. Azt mindenki elismeri, hogy kell színházat építeni; minék építik tehát egy másik nyakára.

— (A magyarországi műemlékek ideiglenes bizottsága) élénken foglalkozik a visegrádi romok conserválásával. A folyó évben először a fellegrábrán, aztán az alsó várban fogják folytatni a munkálatokat. A romok restaurációja — a megállapított költségvetés szerint — 94,778 frtba kerül, s így az 1873-diki évre megvezavott 15,000 frton kívül még három évig 30-30,000 frtra volna szükség, melynek megszavazását az országgyűléstől várják. Még mindig legfőbb munka az ásás, hogy a várat minél jobban megismerhessük és némely, még homályban lévő pontot földeríthessünk. Szóban van az Álmos által épített dömösi apátság alapjainak fölisztása, mely célra már a m. tud. akadémiának régészeti bizottsága évek óta 200 forintot assignált. A pénzügyminiszter az ó-budai jószágigazgatóságot oda utasította, miszerint az ó-budai Florián-téren lévő római fürdő bejáratának conserválására szükséges 1221 frt 54 kr a jövő 1873-iki évi költségvetésbe felvegye. A bícsi ásásokról is volt szó. Henszmann meghírtározta a Bács várihoz tartozó táborhelyet, kiásatta a sz. antali örörony alapfalait; megtalálta a sz. István által épített bícsi székesegyház alapját a temetőben, hol azonban az új sírok magakadályozták a munkálat folytatását; kiásított egy, a Mosztonga partján fekvő kis kerek kőpalotát, stb. Ezen ásásokról a szakközönség még bővebben fog értesülni. Myskovszky Viktor Kassáról 9 darab igen érdekes és gondolat dologzott táblát küldött a bizottságnak. Stornó Ferenc szintén becses lejtromot küldött, mely 78 magyar régi műemléket foglal magában. A bizottság az 1873-diki országos költségvetésbe az okolésmai (Liptó megye) Mátyáskorbeli templomra 1000 frtot kér fölvenni, a jános-i bencések templomára 200 frtot. A közoktatási miniszter tudatta, hogy a sereg (Gümör megye) templom széthordását megakadályozta. Hegedűs Candid miniszteri tanácsos és Henszmann megtekintették a lebényi híres templom körül folyó javítási munkálatokat, s jelentésükben 6000 frtyi országos segítyt tartanak szükségesnek a további munkálatokra.

— (Az országos honvéd-egylet központi bizottsága) július 21-kén d. u. 3 órakor a »Hungaria« szálloda termében gyűlést tart. A honvédekhez bizottsága fog jelentést tenni, s ekkor állapíttatnak meg az előkészítő intézkedések az augusztus 19-kén tartandó országos honvéd-kögyűlésre.

— (Udvari ünnepélyek a világhiállítás alkalmával). Mint Bécsből jelentik, király ő felsége a különféle udvari méltóságokból bizottságot alakított, melynek feladata a bécsi világhiállítás alkalmával tartandó udvari ünnepélyekről programot kidolgozni, és azt áttekintés végett ő felsége elé terjeszteni. Ez ünnepi program Pestről sem feledkezett meg, mert ott szerepel benne egy utazás Bécsből Pestre, s kirándulás Gödöllőre a fejedelmi vendégekkel. Az utazás Bécsből Pestre gőzhajón, visszafelé pedig külön udvari vonatokon fog történni. A kiállításra várt magyar vendégek Bécsben időzése alatt ő felségei — hallomás szerint — Reichenauban, a német és orosz eszászári családok Schönbrunnban, a többi királyi vendégek Laxenburgban, Hofburgban, a hetzen-dorfai s más eszászári várakban fognak lakni. Mindezen eszászári várak jókarba helyezése már elrendeltetett. Végre jelentik még, hogy ugyanakkor nagy katonai szemle is lesz.

— (Az egyet mi reformokhoz.) A jogi karban merült föl az indítvány, hogy a bírósági és közigazgatási pályára készülő ifjak külön szakvizsgákat tegyenek. A jog- és államtudományi szakok jövőre is együtt maradnak, de a közigazgatási pályára készülő csak e pályával összefüggő tárgyakról tesz vizsgákat. E jó terv megvalósulása az oktatásügy vívmánya lenne. Toldy Ferenc rektornak is jó fölterjesztése van a miniszterhez, az t. i., hogy a hittani kar előadásai magyar nyelven tartassanak, még pedig a már bekevetkezendő iskolai évben.

— (A sugárdi építkezési munkálatait) legkésőbb augusztus 1-jén kezdik meg, midőn 10 három- és négyemeletes ház, és 4 díszesh nyírálnak kerül egyszerre építés alá.

— (Vizsga fegyházban.) A legérdekesebb vizsgálatok egyike volt az, mely július 3-kán délelőtt folyt le a pesti dologházban, a pesti népoktatási kör elnöke: Thür úk, helyettes elnöke Irányi, több bizottsági tag, valamint a városi dologház bizottsága jelenlétében. A vizsgálatot tevő tanuló, száma mintegy harminc, férfiak és nők, az előbbiekné nagyrészt fiatal emberek, az utóbbiak lányok és idősebb asszonyok. A férfiak vizsgálata Csúkyé tanító, a női é Spanberger vezetése alatt folyt s a tanulók szép haladásáról tett tanúságot. A

vizsgálat tárgyai az olvasás és számvetés volt, míg az írásbeli mutatóványok az asztalon szemlélő valának kitéve. Vizsgálat után egy-egy tanuló beszédet tartott, melyben a hallgatóság pártfogását megköszönvén, az osztály részéről javulást ígért. Végül Thür tábornok kiosztotta a díjakat, melyek az ifjak számára hasznosan mulattató olvasmányokból, a nők számára varrószer s hasonló készletekből álltak. A vizsgálat mintegy öráig tartott s a jelen voltak azzal a tudattal távoztak, hogy emberbaráti fáradságuk nem veszett kárba.

— (A cholera Oroszországban) nagyon pusztít. E járvány Kíev városiban az idén 2000 embert döntött beteg ágyba, és ezeknek majdnem fele meghalt. A cholerajárványhoz még két más baj csatlakozott: a szárazság és a tüzvések borzasztó sokasága.

— (Délmagyarországi történelmi és régészeti társulat) alakul Temesvárt. Az alapszabályok már elkészültek, s e napokban megtartják az alakuló gyűlést is. Az ügy élén Ormos Zsigmond temesi főispán áll, s az érdeklettek bővebb értesülést szerezhetnek tőle.

— (A vasmegegyi régiséggyűjtő) legközelebb már megnyílik. A Bitmony-föl gyűjtemény kettőseiből, melyeket az akadémiának ajándékozott a tárlatnak, egy rész már visszaérkezvén Szombathelyre, most rendezik. E gyűjtemény 152 ezüst, 181 rézármet, és 118 darab cserép, bronz, íveg és csonttárgyat foglal magában. Említésre méltó az a lankadhatlan buzgalom, melyet Lapp Vilmos egyleti titkár a régészeti tárgyak gyűjtése és a tárlat rendezése körül kifejt.

— (Halálhír.) Marikovszky Gábor, pesti tanár, ki szép sikerrel működött a költészet terén is, meghalt 35 éves korában. Övegyet s több árva hagyott hátra. — Mátyás József nyugalmazott kőművesmester és a városnak négy országgyűlésen (1817—49, 1861, 1865) képviselője, e hó 4-kén hunyt el Budán a Krisztina-városban.

— (A gazdaságyegylet hetedik kiállítására) már megjelent a program. Október 13-kától 21-ikéig lesz ez a »Köztelek« termeiben. A kiállítás tárgya minden, mi a gazdaságyonkodik és hízi ipar körébe tartozik. Minden szakban három jutalmat adnak ki: pénzt, s egy arany és egy ezüst oklevelet. Rendezni Simigh István, és Czunyaga József fogják. A pénztár kezelését fölvalva a választmányi tagok végzik. A tárgyakat október 10-keig, a süteményeket s üde növényeket pedig 12-kéig kell beküldeni. A kiállítást rendező bizottságnak (Pest »Köztelek«) a belépti jegy 20 kr., egy sorsjegy pedig 10 kr. lesz.

— (Egyhóhér szerződése a XVII. századból.) A történelmi társulat közelebbi ülésén h. Nyáry Albert több régibb okmányt s levelet mutatott be s ezek közt egy eddig valódi unicumot: egy hóhér eredeti szerződését. E hóhér egy Batty nevű török fogoly volt, ki hogy a fogságot járó váltásdíj fizetése alól fölmentessék, illetéleg, hogy azt összekoldulnia ne kelljen, hóhérmestermek szegődött el. Kiemeljük e nevezett szerződés következő két pontját. »Minden gonosztevő személyért 3 frt jár kelendő pénzben; minden külső (idegen) személyért pedig 12 frt kelendő pénz jár.« A szerződés a »Századok« tárcájában meg fog jelenni.

— (Az országos honvédséggyűjtő-egylet) kezeli bizottsága befejezve a hozzá fölterjesztett 1870—1. évi folyamadosók tárgyalását, e kérvények határozati végzéssel ellátva, a folyamadosókhoz való eljuttatás végett f. hó 5-én a belügyminiszterium utján az illető városi és megyei törvényhatóságokhoz megküldötték.

— (Harcosok emléke Szolmonon.) Közelebb szentelték föl a szolnoki 68-dik seregred elhunytnai emlékére fölállított szobrot a város terén. Az elvezézt vitézek a sadovai porosz fegyvereknek estek áldozatul s ekkoráig nem volt semmi, mi haláluk jelzé. A szolnoki magyar seregred bajtársainak legalább emléket akarván megörözni az elesetteknek, mint szolnoki születésű harcosoknak, egyszerű, de izléses kőszobrot állítottat. Az egyházi szertartásnál E. A. quardinián tartott alkalmi beszédet, majd az ezredek szólaft föl és föleleveníté az elhunyt vitézek emléket.

— (Rövid hírek.) — Rónay Jácint, a trónörökös magyar történelmi tanára, pozsonyi prépostá van kinevezve. — A magyar-belga hajógyár Ujpesten már átadott vétel utján az osztrák építő banknak, mely a Duna szabályozását átvállalta. A nevezett társulat ezen gyárban több, mint 600 munkást fog foglalkoztatni, ugyszintén itt fog készíttetni a Budapestet összekötő két nagyobbzerű gőzkomp is. — A württembergi és szász királyok Büsch Ágoston helybeli kir. udvari fényképész-nél hónapok előtt magyar jelmezképeket rendeltek meg. Büsch úr a napokban küldött mindkét helyre egy-egy művészi kiállítást, 180 jelmezképet tartalmazó diszalbumot. — Seps-Szt.-Györgyről egy tanító a nyár folytat légutazást kíván tenni egy saját maga által készített légjárművön. Az indulás Brassóhól leend. — Az ifjú Mihán sz. rb fejedelmet augusztus 22-ken nagy ünnepélyek közt nagykorúnak fogják nyilvánítani. Ez alkalomra

a meggyilkolt Mihály fejedelem neje (gróf Hunyady Julia) s a fejedelem rokonai mind meghívatának Belgrádban. — Az orosz kormány Posten legközelebb főkonzulnagot állít föl s ez állomásra Blummer, a drézai orosz követtség titkárja van kiszemelve. — Pestvárosi tanfelügyelővé — Zichy Antal helyére — Bólya Gergely, jelenleg zalamegyei tanfelügyelőt emlegetik. — A nemzeti múzeum és országos képtár ezennél telen át is nyitva lesz, mintán a helyiségeket fűtni fogják.

Előfizetési fölhívás a »Hazánk s Külföld« újabb fölélyi folyamára. Lapunk 8-ik évfolyamában már sokkal ismeretesebb a közönség előtt, hogyszem bővebben kellene fejtgetnünk az irányt, melyet maga elé tűzött. Mind a szerkesztőség, mind pedig a kiadó-társulat őszintén iparkodik a közkeveltséget nyert lapot mind beltartalma, mind képe, mind pedig külső kiállítása nézve minél értékesbbé és díszesebbé tenni.

Az új fölélyben telát csak egyszerűen figyelmeztetjük oly asóinkat, hogy sziveskedjenek megrendeléseiket megújítani, s lapunkat ismerőseik körében terjeszteni.

Minden egész év s előfizetők, habár évenként küldi is be az előfizetési összeget, díszes jutalomképpen részesül. Azonban kéri a kiadó-hivatal a kép esomagolás- és bélyegilleté-kére a szokásos 50 krt is beküldeni.

Előfizetési föltételek: egész évre 6 frt; fölélyre, vagyis július—decemberre 3 frt; évengyedre 1 frt 50 kr. Ez összegetek legkönnyebb postautalványok mellett küldeni.

Figyelmeztetjük egyszersmind olvasóinkat testvér-lapunkra, a **politikai és vegyes tartalmu »Heti Postá«-ra,** mely mint az iparos-szövettség közlönye minden vasárnap hasonló nagy iven jelenik meg, s ára egész évre 4 frt, évengyedre 1 frt.

Kazár Emil, fel. szerkesztő. Az előfizetési összegetek az **»Athenaeum«** kiadó-hivatalába: Pest, barátok-tere 7. sz. küldendők.

Új könyvek. A *Természettudományi Közlöny* havi folyóirat IV. kötetének 35-ik füzeté jelent meg, következő tartalommal: A par fizikai alkatáról (7 ábrával), B. Eötvös Lorándról. Haidinger Vilmos emlékezte, Szabó József, Páris életrajza az ástrom alát 1870-ben. Payen emlékirata. (Befejezés.) Apróbá fözdemények. Ezen folyóirat közérdekű ismeretek terjesztésére a k. m. természettudományi társulat a f. h. ki; szerkesztik Szily Kálmán és Petrovics Gyula. A folyóirat egész évfolyamára az előfizetés 5 frt. — *»Magyaroson«* írta Gyergely Ferenc, Kolozsvárt Stein Józsefnél; ára 1 frt 40 kr. A könyvön e jelző áll: »magyarosan írni.« mi csak öröndünk, hogy nyelvünk eszélő-sára, idegen szallangainak nyesegetésére minél többen vállalkoznak. Gyergely a könyve csupa nyelvbeli rozé példák időzésen alapszik a ragozás, szókötés, idegen formák korból, s helytelenül használt szólamok föltüntetéséből. Van benne sok talpraesett megjegyzés s ezzel szemközti gyakorlati útmutatás, de vannak ismét tudósok is. — Tettey Nándor és társánál megjelent: *»Közföldi költők«* című költeményfüzet, fordítá Prém József, Pereszé Mór tábornok nevének van ajánlva. Képvisele vannak e kötetben Tomnyson, Hugo Victor, Geibel, Longfellow, Musset, Uhland, a külföldi népköltészet, Motherwell, Láng, Poë Edgar és Bodenszt. Az összeállítás helyesen történt, s a csinosan kiállított kötetben több gondos fordítás olvasható.

— Aigner Lajos kiadásában egy német irodalmi vállalat indult meg *»Dramatische Meisterwerke«* cím alatt, melynek első köteté a magyar irodalom jeles színműveit fogják közölni német fordításban. Az első kötet már megjelent, s Virnauer-tól *»Magy bábos«* tartalmú az ír Ring Mihály fordításá szerint. Ara 1 frt. Ugyaneak Aigner-nél jelent meg Lecky híres művéből a második füzet: *»A fölélyesodás keletkezésének és befolyásának történelme Európában.«* fordította Z. Illusztr. Ring Mihály. Ara 1 frt.

Szerkesztői üzenetek.

»A lengyel anyag teltségé nyomára mutat, de a balladai tömörség hiányzik belőle. — Rónay Károly úrnak, Pest. Nem emlékeztünk, hogy kaptunk volna öntől valami költeményt. A most küldötték igen távol állnak a legszerényebb igényektől is. — Mr. Spáhus kabátja.« Az angol beszédek közül nem ilyeneket szoktuk választani. Figyelmeztetjük Diekensnek lapunkban most folyó gyönyörű beszélyére. — *»A meteorológiai«* írt cikkből laikus olvasó vajmi kevés tájékozást szerezhet. Nagy baj, hogy nálunk a tudományok nemely ágát oly tudósok műdön akarják népszerűsíteni, hogy az olvasó már a harmadik sornál éheztes és érthetetlen dolgok után néz. Az ily tárgyakról leheti világosan és vonzóan kell írni. — *Kalocsára, J. M. De igen, fogjuk ismertetni részletesen és képek kíséretében.*

TARTALOM.

Cikkek: »Greguss Ágost.« — »A tiszók a tüzihelyen.« (Elbeszélés Boz-Diekenstől.) — »Alföldi széha-mók.« — »A cigány, mint lécsár.« — »A fűzoknál hármas.« — »Csonyomba.« — *J. töl.* — »A táncmester.« (Harmann Mór előszólé.) — »Régi magyar fölzetek, ékszerék és háztartási cikkek.« — »Hírek.« — **Képek:** Greguss Ágost. — Alföldi lécsár. — Cigány lécsár.